

Beylikdüzü Belediyesi Kütüphane Oryantasyon Programları

Hilal Çuhadar

Beylikdüzü Belediyesi, Türkiye, hilalcuhadar@beylikduzu.bel.tr

Fidan Gül

Beylikdüzü Belediyesi, Türkiye, fidangul@beylikduzu.bel.tr

Öz

Beylikdüzü Belediyesi bünyesinde hizmet vermekte olan kütüphaneler, kitap ve kütüphaneleri aktif yaşamımızın içine alarak, okumayı teşvik etmek, geçerli, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşımı sağlamayı hedefleyen çalışmalar yürütmektedir.

Bu amaçla; balkımıza okuma alışkanlığı kazandırmak ve kütüphane kültürüne farkındalık yaratmak, akademik başarılarına katkıda bulunmak, araştırma teknikleri ve bilgi okuryazarlığı konusunda bilinçlendirmek amacıyla anaokulları, ilkokul-ortaokul-lise öğrencileri, veliler ve öğretmenlere yönelik Kütüphane Oryantasyon Programı düzenlenmektedir. Düzenlenen program kapsamında her grubun rutin aralıklarla kütüphaneye gelmesi sağlanarak kütüphane kullanım alışkanlığının artırılması ve kütüphane kültürü edindirilmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kütüphane etkinlikleri, okuma etkinlikleri, yaratıcı okuma etkinlikleri

Giriş

Kütüphaneler, toplumun bilgi edinme ihtiyacını karşılayan, kişilere eğitim ve öğretim alanında kendini geliştirme imkanı veren, bilgiyi düzenleyip koruyarak hizmete sunan mekanlar olmanın yanı sıra, okuma becerisini geliştirmiş araştırmacı, sorgulayan ve eleştiren okuyucu kitlesi oluşturmak konusunda da önemli görevler üstlenir (Yılmaz, 2013, s. 59-62). Yaşam boyu eğitim merkezleri olarak da nitelendirilen halk kütüphanelerinin, günümüz teknolojik gelişmeleri ve toplumsal değişimin sonucu olarak kullanıcı sayısını arttırmak ve mevcudiyetlerini devam ettirmek amacıyla çağdaş bilgi toplumuna uyum sağlayacak stratejiler ve sosyal politikalar

geliştirme ihtiyacı doğmuştur. Hedef kitlenin ilgisini canlı tutarak, ihtiyaç ve taleplerin doğru analiz edilerek hizmete yansıtılması, okuyucu ile aktif etkileşim içinde özgün ve aktif projelerin hayata geçirilmesi ile kütüphanelerin cazibe merkezleri haline gelmesi mümkündür. Tüketerek üretilen tek eylemin kitap okumak olduğu bilinciyle okuma kültürünün yaygınlaşması, kişilerin okuma-kitap seçme ve kütüphaneleri kullanma haklarının bilincine varması toplumsal gelişimi sağlayacak en önemli unsurlardır (Campbell, 1988, s. 5-12).

Kütüphaneler hiç kuşkusuz, içinde bulunduğu toplumun en önemli kültürel ve sosyal merkezlerinden biridir. Halk kütüphanelerinde düzenlenecek kulüp çalışmaları, okuma günleri, atölye çalışmaları, sergi, konferans ve seminerler, film gösterimleri sosyal ve kültürel etkinliklere örnek verilebilir (IFLA, 1987, s. 25-26).

Bu çalışmada Beylikdüzü Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü bünyesinde bulunan halk kütüphanelerinin verdiği kütüphanecilik hizmetleri ve etkin kütüphane kullanımı amacıyla sürdürülen okumayı teşvik etkinlikleri ele alınacaktır. Uygulamaya konulan Kütüphane Oryantasyon Programı ile kütüphanelerin sadece kitap ödünç verilen sessizce kitap okunan mekanlar değil, eğlenerek öğrenilen, araştırma ve keşfetmenin tadına vararak nitelikli zamanlar geçirilen, bilgi edinmenin yanı sıra dostluklar da edinilen yaşayan mekanlar olduğu vurgusu yapılarak aktif ve dinamik kütüphane kullanıcı kitlesi yaratılması hedeflenmiştir. Kullanıcıların okuma becerilerinin artırılması yönünde uygulamaya konulan programda, kullanıcıların okuma zekasını geliştirmek amacıyla kültürel ve sosyal etkinlikler düzenlenmektedir. “*Okuma Zekası; okuma alışkanlığı kazanmış kişilerin okuma sevdalarını, okuma düzeylerini gösterir*” (Yaylamaz, 2009, s. 26). Kişileri okumaya motive etmek, okuma dillerini keşfetmelerine yardımcı olmak, doğru kitap seçimi yapmak konusunda bilgilendirmek ve okuma zekasını geliştirmek adına çalışmalar yürütülmektedir (Yaylamaz, 2009, s. 53).

Öncelikle mevcut kütüphane kullanıcıları davranışları analiz edilerek araştırılma yoluna gidilmiştir. Buna göre; kütüphane kullanımı tercihinin internet kafe kullanımına oranla az olduğu gözlemlenmiştir. Bilimsel dayanağı olmayan web kaynaklarından alınan bilgilerin gereksiz bilgi kirliliğine sebep olduğu ve öğrencilerin güvenliğini tehlikeye atacak unsurların ortaya çıktığı belirlenmiştir. Kütüphanemizde verilen hizmetler

esnasında gözlemlenen kullanıcı sorunları değerlendirildiğinde; bilgisayar kullanmayı bilmeyen ya da bilgisayarı sadece oyun ve sosyal paylaşım sitelerine giriş amaçlı kullanan, neyi nereden araştıracağını bilmekte zorlanan, kitap seçme ve okuma türünü belirlemede deneyimsiz olan, danışma kaynaklarından yararlanmasını bilemeyen, kitapları tahrip etmekten çekinmeyen, kitabın iade süresini geciktiren hatta iade etmeyen bir okuyucu profili ile karşılaşmıştır.

Söz konusu programda mevcut sorunları ortadan kaldırmak, kitap ekseninde buluşmaları sağlanan katılımcılara okumayı sevdirmek, okuma alışkanlığını artırmak ve kütüphane kültürü edindirmek amaçlamıştır. Kütüphane Oryantasyon Programının içeriği; Kütüphane Tanıtım Sunumları, Yaratıcı Okuma Atölyeleri, Araç/Kitap Tasarım Atölyeleri, Temalı Kitap Etkinlikleri, Kültürel Gezi Programları, Toplu Okuma Saatleri, Masal Saatleri, Araştırma Teknikleri ve Bilgi Okuryazarlığı Seminerleri gibi farklı konu başlıklarını içermektedir. Uygulamanın en önemli özelliği yapılan etkinliklerin hedef kitlenin yapısına, yaş grubuna uygun nitelikte hazırlanması ve rutin olarak belirli aralıklarla düzenlenmesi ile kütüphanelerin sosyal yaşamın bir parçası haline gelerek okuma ve kütüphane kullanma eyleminin kişisel alışkanlıklar arasında üst sıralarda yer almasını sağlamasıdır.

Bu bildirin Hazırlık Süreci ve Yürütülen Çalışmalar bölümünde projenin kapsamı ve detaylarının belirlenmesi konularına değinilecektir. Planın Uygulama Süreci bölümünde yapılması planlanan etkinlik ve faaliyetlerin neler olduğu ile sürecin evreleri ele alınacaktır. Çalışmanın Değerlendirme ve Sonuç Analizi kısmında ise programın katılımcı grupları üzerine etkisi ve sonuçları değerlendirilecektir.

Hazırlık Süreci ve Yürütülen Çalışmalar

“Bireyin, bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılanması sonucu, okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde eleştirici/irdeleyici bir niteliktegerçekleştirmesi” (Yılmaz, 1993, s. 30) olarak tanımlayabileceğimiz “okuma alışkanlığı” bilgi çağında yaşayan bireylerin kişisel gelişimi ve toplumun kültürel altyapısının oluşumunda önemli bir yer tutmaktadır. Okuma alışkanlığının bir yaşam biçimi olarak algılanması için kütüphaneler etkin ve aktif projeler ile ilgiyi canlı tutacak yeni yaklaşımlar içinde bulunmalıdır. “Yaşayan

ve gelişen bir kütüphane sürekli olarak yeni okuyucuları özellikle de genç okuyucuları çekmelidir” (Bamberger, 1990, s. 50). Öncelikle söz konusu projenin ana fikri çerçevesinde oluşturulan proje hazırlık dosyası, kütüphaneleri aktif kullanan öğretmenler, kütüphane kulübü üyeleri ile paylaşarak gelen öneri talep ve görüşler değerlendirilmektedir. Ana hatlarıyla oluşturulan Faaliyet Takvimi ve alt konu başlıkları olan tema ve etkinlikler proje dosyası haline getirilmiştir. Kütüphanelerin olduğu bölgelerde düzenli aralıklarla bölgesel bilgi paylaşım noktaları oluşturularak pazar araştırmaları yapılmakta, okuyucuların ihtiyaçları dikkate alınarak hizmetler geliştirilmektedir. Eğitim öğretim yılının başında ilçedeki sivil toplum kuruluşları, okul idarecileri, zümre başkanları, Okul Aile Birliği üyeleri, sınıf ve okul temsilcileri ile yapılan toplantılarda Kütüphane Oryantasyon Programının amacı, uygulama süreci, beklenti ve sonuçlarla ilgili bilgilendirme yapılmaktadır. Bunun yanı sıra kütüphaneler ve verilen diğer kütüphanecilik hizmetleri ile ilgili olarak bilgi paylaşımında bulunulmaktadır. Proje dosyası üzerinde grupların özellikleri, talepleri doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılabilmekte hedef kitlenin istek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak gruba özgü faaliyetlerin düzenlenmesine imkân tanınmaktadır. Bu noktada bireysel ilgi alanları, müfredat konuları, ilgili kitlenin beğenileri, düzenlenecek etkinliğin zamanı (örneğin Engelliler Haftası, Orman Haftası, Kütüphane Haftası vb.) belirleyici unsurlar olmaktadır.

Düzenlenecek etkinliklerin mekânı, katılım sağlayacak grubun yaş grubuna, sayısına, yapılacak etkinliğin türüne göre değişkenlik göstermektedir.

Uygulama mekânları; çocuk kütüphanesi, okul etkinlik alanları ve sınıflar, konferans salonları, açık alanlar, parklar, müze ve sergi alanları olabilmektedir.

Her grubun kendine özel faaliyet takvimi ve etkinlik detayları oluşturulduktan sonra otomasyon programına girilen bu veriler, kütüphane yıllık oryantasyon programının genel hatlarını ortaya koymaktadır.

Kütüphane yönetimi, düzenlenecek etkinliğin türü, mekânı ve detaylarını değerlendirmeye alarak gereken eğitim materyali, teknik araç gereç ve donanımı gibi ihtiyaçları belirlemekte ve teminini sağlamaktadır.

Etkinliğin düzenleneceği mekân eğer bir gezi programı ise ilgili kurum ve kuruluşlar ile irtibata geçilerek rezervasyon ve randevu işlemleri gerçekleştirilmektedir.

Beylikdüzü Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü kütüphaneleri, yıl içinde ayrıca talep eden diğer gruplara da rezervasyon imkânı sunarak yeni katılımcıları programa dâhil edebilmektedir. Gruplar; öğrenci, yetişkin, aile ve farklı meslek grupları şeklinde çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu plan çerçevesinde kütüphaneler, sosyal buluşmalara, kültür sanat faaliyetlerine olanak tanıyan mekânlar olarak da hizmete sunulmuş olmaktadır.

Uygulama Süreci

Program kapsamında; her grubun, kütüphaneyi 5 seans şeklinde rutin ziyaret etmesi planlanmıştır. Her seansta grup düzeyine uygun farklı etkinliklerin düzenlenmesi düşünülmüştür. Grup temsilcisi ile yapılan planlamalarda herhangi bir konu seçilerek tematik etkinlikler düzenlenmektedir. Müfredata uygun konularda sunum, kitap sergileri, drama çalışmaları yapılmakta, belirli gün ve haftalara uygun nitelikte okuma atölyeleri planlanmaktadır.

- Tanıtım
 - o Genel Kütüphane Tanıtım Sunumunun İzlenmesi
 - o Üyelik Formlarının Verilmesi,
 - o Yaş Gruplarına Uygun Yaratıcı Okuma Etkinlikleri
 - o Kütüphane Tanıtım ve Etkinlik Broşürleri, Kalem, Kitap Ayracı Hediye Edilmesi
- Kütüphane Hizmetleri Uygulamaları
 - o Okuma Saati
 - o Üyeliklerin Aktifleştirilmesi
 - o Ödünç Kitap Alma
 - o Katalog Tarama
 - o Kitap Raflarının İncelenmesi
 - o Araştırma Teknikleri Uygulamalı Seminerler Düzenlenmesi
- Atölye Çalışmaları
 - o Kitap Ayracı Tasarım Atölyeleri
 - o Kişisel Kitap Tasarımı
 - o Resim-Boyama Etkinlikleri
 - o Origami
 - o Belirli Gün ve Haftalar Etkinlikleri
 - o Maket, Puzzle vb. Eğitici Oyun Programları

- Kütüphane Etkinlikleri
 - o Eğitici Film ve Belgesel Gösterimleri
 - o Kitapların İade Edilmesi
 - o Spesifik Konu Araştırmaları Yapılması
 - o Kütüphane ve Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı (İnternet, Yazıcı ve Fotokopi Hizmetleri)
 - o Veri Analizi, Alıntılama, Dipnot Ve Kaynak Gösterme Metodları Çalıştayı
- Kütüphane Etkinlikleri
 - o Kitap Okuma ve Canlandırma
 - o Kitap Tahlil Çalışmaları
 - o Yazar Araştırması
 - o Edebi Eser İncelemeleri
 - o Müze ve Sergi Gezileri Düzenlenmesi
- Pekiştirme Ve Edinimlerin Değerlendirilmesi
 - o Kütüphane Oryantasyon Programında Kazanılan Edinimlerin Paylaşıldığı Söyleşilerin Yapılması
 - o Edinilen Bilgileri Ölçme Amaçlı Boşluk Doldurulmalı Formların Doldurulması
 - o Katılım Belgelerinin Verilmesi

Yukarıda belirtilen bölümlerde alt başlıklar grubun yaş grubuna göre ve talepler doğrultusunda belirlenmektedir. Örneğin; üçüncü seanslarda anasınıflı grubu ile boyama etkinliği yapılırken aynı seansta ortaokul öğrencileri ile üç boyutlu maket etkinliği düzenlenmektedir.

Okul öğrencilerine sınıf bazında düzenlenen etkinliklerin yanı sıra bir okula devam etmeyen küçük yaşta çocuklar için aileleriyle katılabilecekleri etkinlikler planlanmaktadır. Bu gruplar diğer katılımcı sayısından daha az sayıda ve süresi daha kısa olarak düzenlenmektedir. Küçük yaşta çocukların konsantrasyon süreleri dikkate alınarak planlanan anne-çocuk okuma etkinlikleri, ebeveyn ve çocuğun eğlenceli ve nitelikli zaman geçirmesinin yanı sıra rol model olunmasının sağlanmasıyla çocuklara kitap sevgisinin aşılması hedeflenmiştir. Aile grupları etkinliklerinde ebeveynlere çocuklara masal anlatma, uygun kitap seçimi, kitap okuma teknikleri hakkında bilgiler verilmektedir.

Ayrıca küçük yaşta çocuklar, kitap ödünç alırken oyuncak koleksiyonundan seçtikleri bir oyuncak da kitapla birlikte ödünç alma imkanına sahip olmaktadır. Bu uygulamada, küçük yaşta edinilen kütüphane kültürü ile kitaplardan zevk alma alışkanlığının geliştirilmesi, kütüphane algısının

yerleştirilmesiyle, kütüphane mekanında hoş vakit geçirerek mutlu ayrılmalarını ve tekrar gelmeyi istemeleri amaçlanmıştır.

Seansların bitiminde katılımcılara, programın pekiştirilmesi için kütüphanecilik kavramlarının tanımı ve özet bilgilerin yer aldığı, soru formu ve yorumlarını yazabildikleri bir form verilmektedir. Tüm seanslara katılım sağlayan grupların üyelerine katılım belgesi verilmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç Analizi

Kütüphane Oryantasyon Programı sürecinde kütüphanelerin işleyişi, kitapların basımı ile ilgili bilgiler edinerek yazarların, yayınevi, basımevi ve kütüphane çalışanlarının emek ve çalışmalarını yakından gören katılımcıların, bilginin önemini bilincinde olarak kütüphanelere ve kitaplara verdikleri değerin arttığı, davranış ve söylemlerinde görülmektedir.

Bu etkinlik programı sayesinde, kütüphanelerin sadece eğitim-öğrenim döneminde değil, hayatın her döneminde kullanılabilceği mesajı verilerek yaşam boyu eğitim felsefesi ile kütüphane kullanım alışkanlığı edinilmesi, kitaplara ve kütüphanelere verilen değerin farkına varılması ile kütüphane hizmetlerinden yararlanan kullanıcı sayısında da önemli artış gözlenmiştir.

Elde edilen sonuçlara ve gelen olumlu tepkilere dayanarak mevcut uygulanmakta olan Kütüphane Oryantasyon Programı'nın geliştirme ve yenileme çalışmaları yürütülmelidir. Okuma kültürü aşamalı bir süreçtir. İlk evrede okuma-yazma becerisi kazanılır. Ardından okuma-yazma becerisi ve okuma alışkanlığı becerisi kazanılır. Kazanılan bu becerileri eleştirel okuma becerisi ve evrensel okuryazarlık becerisi izler (Sever, 2012, s. 24).

Kütüphane Oryantasyon Programını tamamlayan katılımcıların, eleştirel okuma becerisi ve evrensel okuryazarlık becerisini kazanma aşamasına ulaşmış oldukları düşünülmektedir. Buna göre tüm gruplardan farklı karma halde süzülerek yeni gruplar oluşturulmalı ve yazmaya istekli bireylere yönelik yaratıcı yazarlık atölyeleri, hızlı okuma kursları düzenlenmesi yoluna gidilerek planlamalar yapılmalıdır. Bu atölye ve kurslar sonucunda oluşacak yeni eserlerin basım ve yayınlanmasına destek olunarak güncel edebiyata ve literatüre katkı sağlanmış olacaktır.

Sonuç olarak; kütüphanede araştırma yapmanın eğlenceli yönlerini keşfeden, en doğru bilgiye en hızlı şekilde ulaşmanın yöntemlerini deneyimleyerek öğrenen katılımcılar, okuma ve kütüphaneleri kullanma hakkının farkına vararak kütüphaneleri hayatlarının bir parçası konumuna getirmektedirler. Toplumun her kesiminin hoşça vakit geçirmesini sağlayan bu etkinliklerle, sosyal ve kültürel paylaşım mekanı haline gelen kütüphaneler bireyler arası iletişimin pozitif anlamda gelişmesi, insanların fikirlerini oluşturma, öğrenmeyi öğrenme, yaratıcı ve eleştirci düşünme yeteneklerini geliştirme anlamında önemli bir rol üstlenmiştir. Kütüphanelerin eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve serbest zaman faaliyetleri yapılabilen sosyal ve kültürel yaşam merkezleri olarak toplumdaki yeri ve önemine dikkat çekilmeli; bu anlamda algı ve bilinç düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmelidir. Bilgi Okuryazarlığı Programı niteliği kazanan söz konusu oryantasyon programı, sürdürülebilir kültürel projeler arasında önemli yer alacaktır.

Kaynakça

- Bamberger, R. (1990). *Okuma alışkanlığını geliştirme*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Campbell, H.C. (1988). *Halk kütüphanesi sistem ve hizmetlerinin geliştirilmesi*. Ankara: KYGM.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: TUDEM.
- Yaylamaz, S. (2009). *Okuma Zekası*. İstanbul: C Planı Yayınları,
- Yılmaz, B. (1993). Okuma alışkanlığında halk kütüphanelerinin rolü. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Yılmaz, E. (2013). *Türk'ün okuma ile imtihanı "kitapsızlar"*. Ankara: Phoenix.
- IFLA. (1987). *Halk Kütüphaneleri için Hizmet Kılavuzu*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.